

tiszatáj

1974. SZEPT. * 28. ÉVF.

9

Németh

László

olvasónaplójából; Keresztury Dezső,
Pilinszky János versei;
Bálint Tibor és Galgóczi Erzsébet
prózája;

Népművészet és közművelődés

című

össze-

állítá-

sunk

Seprődi János Válogatott zenei írásai és népzenei gyűjtése

Benkő András kolozsvári zenetudós gondozásában, a bukaresti Kriterion kiadásában vehetjük kezünkbe ezt a lelkiismeretünket nyugtalanító, szívet szorongató olvasmányt. Félezer oldal terjedelmével, a Seprődi halála óta eltelt fél évszázad múltán, születésének századik évfordulójára, először ad számot a méltatlanul elfelejtett zenetudósról, akit Bartók és Kodály mellett a magyar zenetörténet és népzene kutatás egyik legjelentősebb úttörőjeként tartunk számon. Ő volt az első népdalgyűjtemény publikálója (*Marosszéki dalgyűjtemény*, 1901-től az Ethnographia hasábjain); ő volt a későromantikus Ábrányi-korszak (a 19. század végi magyar műzenei állapot) legkegyetlenebb ostromozója; ő volt a Fabó-féle népdalkoncepció legalaposabb bírálója (Bartók és Kodály folklorisztikus eredményeinek érvényrejutása előtt) és ő volt — furcsa módon Bartóktól és Kodálytól függetlenül — az 1906-ban meginduló népzenei kutatómunka szorgalmazója, leghevesebb szorgalmazója nagy vihart kavart *Emlékiratában* (szorgalmazni már sokan szorgalmazták, de Seprődi a levegőben röpködő elméletek helyett az anyaggyűjtés napszámosmunkájának fontosságát hangsúlyozta).

Magyarországon már az ötvenes évek első felében két ágon is folyt bizonyos Seprődi-kutatás, cikkeinek gyűjtése régi lapokból. Megállapítottuk, hogy elsüllyedt életműve tanulmányozásra feltétlenül érdemes, és hogy néhány válogatott írásával méltán kezdhetné meg azoknak a régi zenekutatókról szóló életrajzoknak sorát, amelyre ma is hiába vár az olvasóközönség.

Jómagam a Bartók-kutatás során Seprődi hallatlanul izgalmas, Bartókról szóló „felfedező” tanulmánya publikálásával szerettem volna hozzájárulni egy Seprődi-renaisszánsz kezdetéhez. Seprődi a századvég zenei életének maró tollú kritikus, ugyanekkor elvágva az ország fővárosának progresszív szellemi áramlataitól, mégis konzervatív szemléletben maradt, ezért nehezen jutott el — már csak az első világháborút követő első években — Bartók művészetéhez. A személyes találkozás, Bartók első kolozsvári koncertje törte meg a varázst. Seprődi felismerte Bartók jelentőségét a zene történetében, és erről tanulmányt írt három fejezetben; köztük az első posztumusz cikkeként jelent meg 1924-ben, a további részeket jegyzeteiből lehetett összeilleszteni. Seprődi Bartók-értékelése versenyfutás volt a halállal, ezért oly megrázó, lélekfelkavaró.

A Seprődi születésének 80. évfordulójára írt visszhangtalanul maradt megemlékezés az Új Zenei Szemle 1954. évi nyári számában rezonanciákra hiába váró, az elsüllyedt értékeket hívó próbálkozás volt. Seprődi vitázó tanulmányaiból, izgató cikkeiből semmiféle összeállításra nem volt szükség az akkori időkben.

A Kriterion-kiadvány most felsorolja a Seprődiről szóló irodalmat, a jegyzék 489. pontja Halmos István budapesti népzene kutató kéziratát említi (*Seprődi János népzene kutatói tevékenysége*), amely mellett a kérdőjelek a bizonytalanságba merednek, találgatásra utalnak. Halmos István — feljegyzéseim szerint — 1954. április 10-én, az Eötvös Loránd tudományos diákkör ülésén olvasta fel dolgozatát a Nép-

rajzi Intézet könyvtárában. Az akkor birtokomba került kéziratmásolat szerint Halmos Seprődit az 1924-ben megjelent Bartók-kötet, *A magyar népdal* összefoglaló eredményei felől vizsgálja. A korábbi irányzat a Fabó-féle összefoglalás 1908-ban, amelynek bírálata éppen a most megjelent válogatás egyik izgalmas fejezete. Seprődi — Halmos szerint — nem akármilyen „átmenet” Fabó (a régi iskola) és Bartók (az új iskola) között. Bartók és Kodály több nemzedék munkáját végezték el, tehát ideig-óráig maguk is „átmenet” voltak — Seprődivel párhuzamosan. S noha egyes elképzeléseiben Seprődi megközelítette, sőt el is érte a bartóki koncepciót, de végül tragikusan elszigetelődött, nem tudta megtenni azt az utolsó lépést, amit alkotó műveikkel Bartók és Kodály értek el.

Azt kell mondanunk, hogy zeneszerzői életművük sikerével törtek át és tették meg azt a lépést, amely visszahatott folklorisztikus munkájuk keservesen lassú, de végül diadalmas elismeréséhez is.

Ebben a harcban kevés idejük maradt visszapillantásokra, saját eredményeik állandó korrigálása, kiegészítése emésztett fel minden időt. Ez felelet is egyben a Kriterion-kötet kis lábjegyzetére, amelyben Ortutay Gyulát idézve értesülünk róla, hogy Bartók és Kodály mintha ügyet sem vetettek volna érdemes elődjükre: „Ma sem értem, miért, miféle személyes ellenézés, vagy más ok miatt hallgattak munkájáról s nevééről, s hagyták, hogy fuldokoljon keserű, tüskés magányában ez a kitűnő gyűjtő és tudós” — írta Ortutay. Azokban az években minden progresszív alkotó keserű, tüskés magányban fuldokolt Magyarországon. Ez persze nem mentés. Magyarázatul azonban részben elfogadható.

A Kriterion-kötet gondosan válogatott Seprődi zenei írásából. Nehéz kiemelni belőlük a legfontosabbakat, nekünk talán *Seprődi életrajzi vázlata*, a Fabó-életművet taglaló írás: *A magyar népdal zenei fejlődése*, *A Kajoni-kódex irodalom- s zene-történeti adalékai* és a *Bartók Béla művészete* mond sokat. A zenei írásokat Benkő András válogatta. Almási István érdeme a népzenei gyűjtés sajtó alá rendezése. A közzétett 117 népdalból és népballadából kibontakozik Seprődi folklorista arcéle. Igen alapos munka a bevezető tanulmány, amelyet megosztva Almási István, Benkő András és Lakatos István írtak. E tanulmány részletesen szól Seprődi életéről, munkásságáról, Seprődi irodalmi próbálkozásairól, tanulmányairól, zeneszerzői kísérleteiről, egyházzenei ténykedéséről, pedagógiai munkásságáról, továbbá Seprődiről, a zenetörténelemről és népzene-kutatásról. Nagyon szép munka az a *Függelék*, amelyben Kissné Seprődi Anna elmondja édesapja hagyatéka hányattatásának történetét és amelyben — Benkő András összeállításában — olvashatjuk Seprődi munkáinak jegyzékét, és tanulmányozhatjuk a Seprődiről szóló irodalmat.

„Sok fának és sok ezer évnek el kellett múlnia, hogy a kőszenek világából a drágakövek fejedelme előálljon. Mi, akik most élünk, mindnyájan alája temetkezünk az utánunk jövőknek... Legalább egy nemzedék céltudatos és fáradságos munkájának kell előremenni s az árkokat és maradékokat saját testével betömni, hogy rajta a szerencsésebb utódok diadalra jussanak” — írta Seprődi 1906-ban egyik cikkében. Tisztában volt saját jelentőségével és a feladat áldozatosságával, amely nemzedéke elé tornyosult. Születésének századik évfordulóján mély megilletődéssel tisztelgünk szelleme előtt. (*Kriterion*, 1974.)

DEMÉNY JÁNOS